

Helsingfors stads nationalspråksnämnds utlåtande om organiseringsavtalet för HUS

Helsingfors stads nationalspråksnämnd tackar för tillfället att yttra sig om organiseringsavtalet för HUS. Helsingfors stads nationalspråksnämnd har bekantat sig med det utkast till avtal som var bifogat till begäran om utlåtande. Dessutom har nationalspråksnämnden fått en muntlig presentation av utkastet till avtal och beredningen av detta vid sammanträdet 9.2.2023.

Helsingfors stads nationalspråksnämnd konstaterar att beredningen av avtalet, som skett i samarbete mellan välfärdsområdena i Nyland, Helsingfors stad och HUS-sammanslutningen, har varit ingående. Alla delområden som enligt lagen om ordnande av social- och hälsovården och räddningsväsendet i Nyland (615/2021) ska ingå i organiseringsavtalet för HUS har beaktats i beredningen.

Beaktandet av de språkliga rättigheterna lyfts fram i följande formuleringar i organiseringsavtalet för HUS:

Allmänna avtalsvillkor:

”Avtalsparterna ska komma överens om samarbete och arbetsfördelning i syfte att tillgodose och främja de språkliga rättigheterna. Parterna ska beakta vad som avses med ordnande och samordning av de tjänster i detta avtal även i tillämpliga delar vad som föreskrivs om arbetsfördelningen och samarbetet mellan tvåspråkiga välfärdsområden, som gäller parterna, i enlighet med 39 § i lagen om ordnande av social- och hälsovården (612/2021) och vad som i 33 § i samma lag har konstaterats om Västra Nylands välfärdsområdes uppgift att stödja utvecklingen av svenskspråkiga social- och hälsovårdstjänster i hela landet. Som en del av avtalets uppföljning och styrning följer man upp och styr hur förverkligandet av de språkliga rättigheterna främjas.”

Förstärkning av primärvården och anpassning av servicekedjor och servicehelheter i Nyland

”Målsättningarna för att harmonisera tjänsterna: Främja de språkliga rättigheterna”

”Då man skapar servicekedjor och -helheter ser man till att de språkliga rättigheterna förverkligas.”

Forskning, utbildning, utveckling och innovationer

”Man bör även i detta sammanhang [= i FUUI-verksamheten] beakta att Nyland är en tvåspråkig region.”

”I de tvåspråkiga områdena är dessutom FSKC (Det finlandssvenska kompetenscentret inom det sociala området) verksamt.”

”Det finlandssvenska kompetenscentret är nationellt, men samarbetet inom Nyland är tätt.”

Egenkontroll och kvalitet

”Dessutom följer man upp likabehandlingen av invånarna i Helsingfors och välfärdsområdenas tjänster, exempelvis så att en patient blir förstörd på sitt modersmål. Tillsynsansvaret gäller det som man själv ska producera samt köpt serviceproduktion. Genom egenkontrollen följer man med patientens rätt att få betjäning på finska och svenska.”

Digitala tjänster

”I de digitala tjänsterna och IKT-tjänsterna beaktas skyldigheterna i enlighet med lagen om tillhandahållande av digitala tjänster, enligt vilka kunden kan välja de digitala tjänster som erbjuds. Tillgängligheten för olika tjänster granskas enligt WGA-AA-kriterierna och språkversioner erbjuds enligt behov (finska, svenska, engelska, ryska, arabiska till tillämpliga delar)”

Helsingfors stads nationalspråksnämnd konstaterar att avtalet huvudsakligen har utarbetats mycket omsorgsfullt och att de språkliga rättigheterna har beaktats på ett omfattande sätt i olika delar av avtalet. Nämnden ber ännu avtalsparterna att särskilt fästa vikt vid följande helheter:

HUS-sammanslutningen har skyldighet att ordna service på både finska och svenska så att kunden själv får välja språk (5 § i lagen om ordnande av social- och hälsovård). Tillgången till svenskspråkiga tjänster beaktas både i planeringen av tjänsterna och i rekryteringen och personalpolitiken (2–4 § i lagen om de språkkunskaper som krävs av offentligt anställda).

I avtalet bör angående tjänster på olika språk genomgående göras en tydlig distinktion mellan nationalspråken, som är primära, och övriga språk, som är önskvärda.

De digitala tjänsterna såsom Hälsobyn bör vara tillgängliga i samma omfattning på bägge nationalspråken.

Helsingfors stads nationalspråksnämnd uppmanar parterna sträva efter att tvåspråkigheten framöver beaktas bättre i de psykiatriska tjänsterna så att kunden får betjäning på sitt modersmål. För närvarande erbjuds service inte alltid på det egna modersmålet, trots att det vore viktigt särskilt för

9.3.2023

kunder som har problem med den psykiska hälsan. Dessutom bör tvåspråkigheten beaktas bättre i olika serviceprocesser och servicehelheter. Om kunden fick använda sitt modersmål när serviceprocessen inleddes bör man säkerställa att han eller hon får använda sitt modersmål och får service på det egna språket under hela serviceprocessen. I nuläget är det framför allt osäkert om kunden kan fortsätta använda sitt eget språk när vårdenheten byts.

Helsingfors stads nationalspråksnämnd vill dessutom påpeka att trots att många svenskspråkiga kan utträta vårdärenden på finska finns det även många personer som tillhör specialgrupper och vars enda språk är svenska. Särskilt barn, personer med funktionsnedsättning och gamla bör få smidig service på sitt modersmål.

Som det konstateras i utkastet till avtal ska fullgörelsen av organiseringsavtalet för HUS följas upp. Vid behov kan ändringar göras i avtalet. Helsingfors stads nationalspråksnämnd anser att det är viktigt att förverkligandet av de språkliga rättigheterna följs upp när avtalet trätt i kraft och att de helheter som räknats upp ovan konstant hålls framme i den fortsatta beredningen av avtalet och i det utvecklingsarbete som avtalet ger upphov till.

Den svenska språkdräkten i avtalet bör ytterligare genomgå och korrigeras.

Nationalspråksnämnden konstaterar att utkastet till organiseringsavtal för HUS är välgjort och att det är möjligt att slutföra organiseringsavtalet för HUS mellan välfärdsområdena i Nyland, Helsingfors stad och HUS-sammanslutningen utgående från utkastet.

HELSINGFORS STAD
NATIONALSPRÅKSNÄMNDEN

Helsingin kaupungin kansalliskielilautakunnan lausunto HUS-järjestämissopimuksesta

Helsingin kaupungin kansalliskielilautakunta kiittää mahdollisuudesta lausua HUS-järjestämissopimuksesta. Helsingin kaupungin kansalliskielilautakunta on tutustunut lausuntopyynnön liitteenä toimitettuun sopimusluonnokseen ja lisäksi kansalliskielilautakunta on saanut sopimusluonnoksesta ja sen valmistelusta suullisen esittelyn kokouksessaan 9.2.2023.

Helsingin kaupungin kansalliskielilautakunta toteaa, että sopimuksen valmistelu yhdessä Uudenmaan hyvinvointialueiden, Helsingin kaupungin ja HUS-yhtymän kesken on ollut kattavaa. Valmistelussa on huomioitu kaikki ne osa-alueet, jotka laissa sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisestä Uudellamaalla (615/2021) on säädetty HUS-järjestämissopimuksen sisällöksi.

Kielellisten oikeuksien huomioiminen nostetaan esille HUS-järjestämissopimuksen seuraavissa kohdissa:

Yleiset sopimusehdot:

”Sopimuksen osapuolten on sovittava yhteistyöstä ja työnjaosta kielellisten oikeuksien toteutumisen edistämiseksi. Sopijaosapuolet ottavat huomioon tässä sopimuksessa tarkoitettujen palveluiden järjestämisessä ja yhteensovittamisessa soveltuvin osin myös mitä sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain (612/2021, jäljempänä järjestämislaki) 39 §:ssä tarkoitetuissa ja osapuolta/osapuolia koskevassa kaksikielisten hyvinvointialueiden yhteistyösopimuksessa on sovittu kaksikielisten hyvinvointialueiden työnjaosta ja yhteistyöstä ja mitä järjestämislain 33 §:ssä on todettu Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen tehtävästä tukea ruotsinkielisten sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen kehittämistä koko maassa. Kielellisten oikeuksien toteutumisen edistämistä seurataan ja ohjataan osana sopimuksen seuranta ja ohjausta.”

Perusterveydenhuollon vahvistaminen ja palvelukokonaisuuksien ja -ketjujen yhteensovittaminen Uudenmaan alueelle

”Palvelujen yhteensovittamisen tavoitteet: Edistää kielellisten oikeuksien toteutumista”

”Palveluketjujen ja -kokonaisuuksien luomisessa huolehditaan kielellisten oikeuksien toteutumisesta”

Tutkimus-, koulutus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminta

”TKI-toiminnassa tulee huomioida myös Uudenmaan kaksikielisyys (suomi-ruotsi)”

”Lisäksi kaksikielisillä alueilla toimii FSKC (Det finlandssvenska kompetenscentret inom det sociala området).”

”Ruotsinkielinen osaamiskeskus toimii valtakunnallisesti, mutta yhteistyö Uudenmaan osaamiskeskuksen kanssa on tiivistä.”

Omavalvonta ja laatu

”Lisäksi seurataan eri hyvinvointialueiden ja Helsingin asukkaiden yhdenvertaista asemaa palvelujen saamisessa, esim. potilaan pitää tulla ymmärretyksi omalla äidinkielellään. Valvontavastuu koskee järjestämistä vastaavaa omaa ja ostettua palvelutuotantoa. Omavalvonnalla seurataan potilaan oikeutta saada palvelua suomeksi ja ruotsiksi.”

Digitaaliset palvelut

”Digi- ja ICT-palveluissa huomioidaan digitaalinen ”velvoitteet”, joiden mukaan asiakas voi valita tarjolla olevia digitaalisia palveluja. Eri palveluissa tarkastellaan saavutettavuutta WGA-AA- kriteereitä noudattaen ja tarjolla on tarpeen mukaiset kieliversiot (suomi, ruotsi, englanti, venäjä, arabia sovituin osin) ”

Helsingin kaupungin kansalliskielilautakunta toteaa, että sopimus on laadittu pääosin erittäin huolellisesti ja kielelliset oikeudet on huomioitu sopimuksen eri kohdissa kattavasti. Lautakunta pyytää vielä sopijaosapuolia kiinnittämään erityishuomiota seuraaviin asiakokonaisuuksiin:

HUS-yhtymä on velvollinen järjestämään palveluja sekä suomeksi että ruotsiksi siten, että asiakas saa palvelua valitsemallaan kielellä (laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä, 5 §). Ruotsinkielisten palvelujen saatavuus huomioidaan niin palvelujen suunnittelussa kuin rekrytoinnissa ja henkilöstöpolitiikassa (laki julkisyhteisöjen henkilöstöltä vaadittavasta kielitaidosta, 2–4 §).

Mitä tulee palvelujen tarjoamiseen eri kielillä, sopimuksessa on järjestelmällisesti ja selkeästi eroteltava kansalliskielet, jotka ovat ensisijaisia, ja muut kielet, jotka ovat toivottavia.

9.3.2023

Digitaalisten palvelujen kuten esimerkiksi Terveyskylän saatavuudesta tulee huolehtia samassa laajuudessa molemmilla kansalliskielillä.

Helsingin kaupungin kansalliskielilautakunta kehottaa huomioimaan, että psykiatrian palveluiden osalta pyrittäisiin jatkossa paremmin huomioimaan kaksikielisyys siten, että asiakas saisi palvelua omalla äidinkielellään. Tällä hetkellä näin ei aina ole ja etenkin mielenterveyden haasteiden yhteydessä olisi tärkeää, että asiakas voisi asioida palveluissa omalla äidinkielellään. Lisäksi kaksikielisyys tulisi huomioida paremmin eri palveluprosesseissa ja -kokonaisuuksissa. Mikäli asiakas on palveluun tullessaan voinut asioida omalla äidinkielellään, tulisi varmistaa, että mahdollisuus oman äidinkielen käyttämiseen ja palvelun saamiseen omalla kielellä on mahdollista koko palveluprosessin ajan. Nykyisin etenkin hoitopaikan vaihtuessa on epävarmaa, millä kielellä asiointia voidaan jatkaa.

Helsingin kaupungin kansalliskielilautakunta haluaa kiinnittää huomiota myös siihen, että vaikka useat ruotsinkieliset henkilöt pystyvätkin asioimaan myös suomen kielellä, on myös paljon sellaisia erityisryhmiin kuuluvia henkilöitä, joiden ainoa kieli on ruotsi. Erityisesti lasten, vammaisten henkilöiden ja vanhusten kohdalla tulisi mahdollistaa palvelu saumattomasti omalla äidinkielellä.

Kuten sopimusluonnoksessa todetaan, HUS-järjestämissopimuksen toteutumista tulee seurata ja sitä voidaan tarvittaessa muuttaa. Helsingin kaupungin kansalliskielilautakunta pitää tärkeänä, että kielellisten oikeuksien toteutumista seurataan sopimuksen tultua voimaan ja edellä mainittuja asiakokonaisuuksia pidetään esillä jatkuvasti sopimuksen jatkovalmisteluissa ja sopimuksesta seuraavassa kehittämistyössä.

Sopimuksen ruotsinkielinen kieliasu tulee vielä tarkistaa ja korjata.

Kansalliskielilautakunta toteaa, että HUS-järjestämissopimus on hyvin laadittu ja sen pohjalta on mahdollista saattaa loppuun Uudenmaan hyvinvointialueiden, Helsingin kaupungin ja HUS-yhtymän välinen HUS-järjestämissopimus.

HELSINGIN KAUPUNKI
KANSALLISKIELILAUTAKUNTA